

ERKEKLİKLER

R.W. Connell

Çeviren: Nagihan Konukcu

Bu kitabın yayın hakkı PHOENİX YAYINEVİ'ne aittir. Yayınevinin ve yayımlayıcısının yazılı izni alınmaksızın kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopyalanamaz, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

ERKEKLİKLER

R.W. Connell

Orijinal Künye: *Masculinities, Second Edition, Polity Press, © 2015*

Çeviren: Nagihan Konukcu

Editör: İsmail Yılmaz

Kapak Tasarımı ve Sayfa Düzeni: Gamze Uçak

©Phoenix Yayınevi Tüm Hakları Saklıdır.

1. Baskı: Şubat 2019, Ankara

2. Baskı: Kasım 2023, Ankara

ISBN No: 978-605-9801-91-1

Phoenix Yayınevi-Ünal Sevindik

Yayıncı Sertifika No: 11003

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay/Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

e-posta: info@phoenixkitap.com <http://www.phoenixyayinevi.com>

Baskı:

Dedemat Matbaacılık

Sertifika No: 70086

Melih Gökçek Bulvarı 1447 Cadde No: 37

İvedik Organize Sanayi Yenimahalle-Ankara

Tel: 0507 932 59 30

Dağıtım:

Siyasal Kitabevi

Şehit Adem Yavuz Sok. Hitit Apt. 14/1

Kızılay-Ankara

Tel: 0 (312) 419 97 81 pbx

Faks: 0 (312) 419 16 11

e-posta: info@siyasalkitap.com

<http://www.siyasalkitap.com>

ERKEKLİKLER

R.W. Connell

İçindekiler

Teşekkür	7
İkinci Baskıya Önsöz.....	9

1. Kısım Bilgi ve Sorunları

1. Erkekliğin Bilimi	31
2. Erkeklerin Bedenleri	99
3. Erkekliğin Toplumsal Örgütlenişi	135

2. Kısım Erkekliğin Dinamikleri Üzerine Dört Çalışma

Giriş	167
4. Hızlı Yaşa Genç Öl	175
5. Yepyeni Bir Dünya	215
6. Dümdüz Bir Gey	249
7. Akılcı Erkekler	289

3. Kısım
Tarih ve Siyaset

8. Erkekliğin Tarihi	317
9. Erkeklik Siyaseti	347
10. Pratik ve Ütopya	381
Sonsöz: Çağdaş Erkeklik Siyaseti.....	411
Kaynakça.....	443
Dizin.....	479

Teşekkür

Benim gibi deneyimli bir yazar için bile bu kitabı yazmak epey güç oldu. Meseleler tartışmalı ve girift, konudan sapma olasılığı yüksekti. Farkı yaratan, bana bu konuda verilen destek oldu. Pam Benton ve Kylie Benton-Connell'in tavsiyeleri ve sevgileri, ilk baskı sırasında benim için hayati öneme sahipti. Ne yazık ki Pam'ın ömrü ikinci baskıyı görmeye vefa etmedi. Kyle'in desteği ise devam etti ve daha sonra yapacağım çalışmaları da olanaklı kıldı.

Norm Radican ve Pip Martin İkinci Kısımda yer alan vaka çalışmaları için görüşmeci olarak çalıştılar. Onlara ve bu projede yer alan tüm erkeklere teşekkür borçluyum. Tim Carrigan ve John Lee, Birinci Kısımın dayanağını oluşturan projede araştırma görevlisidiler ve bu süreçte onlardan çok şey öğrendim. Mark Davis, sınıf ve cinsellik konularına bakış açımı etkileyen, daha ileri tarihli bir mülakat projesinde araştırma görevlisiydi. Yaptıkları bitmek tükenmek bilmeyen tapaj için Marie O'Brien, Yvonne Roberts ve Alice Mellian'a minnettarım. Araştırmanın finansmanındaki en büyük kalem Avusturalya Araştırma Yardımları Komitesi tarafından, ek bütçe ise Macquarie Üniversitesi, Harvard Üniversitesi ve Santa Cruz'daki California Üniversitesi tarafından sağlandı.

Meslektaşlarıma, özellikle de Mike Donaldson, Gary Dowsett, Østtein Holter, Heinz Kindler, Ilse Lenz, Jim Mes-

serschmidt, Mike Messner, Ulla Müller, Rosemary Pringle, Lynne Segal, Barrie Thorne, Steve Tomsen ve Linley Walker'a, dostlukları ve entelektüel anlamda kitaba yaptıkları katkılar için teşekkür etmek istiyorum. Bu insanlar toplumsal cinsiyet araştırmalarında yeni bir çağın yaratıcıları arasındalar. Çalışmalarımızın pratikte bu yeni çağa katkı sağlamasını umuyorum.

Bu kitabın bölümleri daha önce farklı yerlerde yayımlandılar. Bunlar: Birinci Bölümdeki klinik bilgi kısmı, "Erkeklik üzerine Psikanaliz", Michael Kaufman ve Harry Brod, *Theorizing Masculinity*, Sage Yayınları, 1994; "Hızlı yaşa, genç öl: işgücü piyasasının kıyısındaki genç işçi sınıfı erkekler arasında erkekliğin yapılanması" başlığıyla Dördüncü Bölüm, *Australian and New Zealand Journal of Sociology* (şimdiki adıyla *Journal of Sociology*), 1991, sayı 27, no. 2; "Yepyeni bir dünya: çevresel hareket bağlamında erkekliğin yeniden inşası" adıyla Beşinci Bölüm, *Gender and Society*, 1990, sayı 4, no. 4; "Dümdüz Gey: erkeklik, homoseksüel deneyim ve toplumsal cinsiyet dinamikleri" başlıklı Altıncı Bölüm, *American Sociological Review*, 1992, sayı 57, no. 6; Sekizinci Bölümün "Büyük resim: yeni dünya tarihinde erkeklikler", *Theory and Society*, 1993, sayı 22, no. 5; Önsözün "Erkeklikler, küresel toplumda değişim ve çatışma: erkek çalışmalarının geleceğine dair düşünmek" in bölümü kısmen, *Journal of Men's Studies*, 2003, sayı 11, no. 3; Sonsözün "Ataerkinin yıkıntılarında ilerlemek: neoliberalizm ve cinsiyet değişiminde erkeklerin bölünmüş çıkarları"nın bir bölümü, Ursula Pasero, vd., *Gender – Costs and Benefits*, Westdeutscher Verlag, 2003. Bu yayıncılara ve dergilere, bu çalışmayı yeniden basmamıza izin verdikleri için minnettarım.

İkinci Baskıya Önsöz

Erkeklikler'i Sunuş

Erkeklikler'in ilk baskısının yayımlanmasından bu yana on yıl geçti. Bu arada konuyla ilgili çok sayıda çalışma yapıldı, toplumsal tartışmalar yaşandı ve siyasalar oluşturuldu. Yeni baskıda özgün metni değiştirmeden korurken bir yandan da bu yeni çalışmaları betimliyorum ve bu bilgi alanının bir bütün olarak ne anlama geldiğini irdeliyorum. Bu önsözde, elinizdeki kitabın nasıl doğduğunu ana hatlarıyla ele alıp kitabın ortaya çıkışından bu yana yapılan araştırmaları daha ayrıntılı biçimde tartışacağım. Sonsöz kısmında ise erkeklik siyasetleri hakkında yürütülen güncel tartışmaların izini sürüp dünyanın güncel meselelerinin anlaşılması konusunda erkeklik çalışmalarının bize ne gibi fırsatlar sunduğunu değerlendireceğim.

Erkeklikler, tek bir kavramsal çerçeve dâhilinde beş şeyi yapmaya çalışıyor:

- modern Batı'da erkeklik çalışmalarının tarihinin izini sürmek;
- toplumsal cinsiyet kuramını takviye edecek bir erkeklik kuramı sunmak;
- değişim süreci içindeki dört grup erkeğin yaşamlarını betimlemek;

- Batılı erkeklikler ile bu erkekliklerin siyasi dışavurumlarının tarihini bir araya getirmek;
- toplumsal cinsiyet eşitliği siyaseti için stratejiler önermek.

Elinizdeki kitap birden çok kaynaktan besleniyordu ve tüm sosyal bilimlerde olduğu gibi, yazarın yanı sıra çok sayıda insanın katkısına da dayanıyordu. Kadınların Özgürleşme Hareketinin ortaya çıkışının ardından erkekler ve toplumsal cinsiyet hakkında da bir tartışma başlamıştı; Hatta 1970'lerde "erkek cinsiyet rolü"nü yeniden düzenlemeye çalışan küçük çaplı bir Erkeklerin Özgürleşme Hareketi bile vardı. Bu hareket erkekler, iktidar ve değişim konusunda bazı ilginç siyasi tartışmaların fitilini ateşledi. Fakat sonraları erkeklerin ve erkek çocukların gerçekte ne yaptıklarıyla ilgili pek fazla çalışma yürütmedi ve toplumsal cinsiyet kavramı konusunda o sıralar var olan ciddi kafa karışıklıklarından mustarıptı.

1970'lerin sonlarında eğitim alanındaki eşitsizlikler üzerine çalışan bir araştırma grubunda yer almıştık. Orta dereceli okullardaki toplumsal ilişkileri mercek altına aldığımız o empirik çalışmada, ergenler arasında erkekliğin ve kadınlığın muhtelif anlamlarını belirlemeye çalışmıştık (Connell, Ashenden, Kessler ve Dowsett 1982). 1980'lerin başlarında ise her ikisi de eşcinsel eylemciler ve kuramcılar olan iki erkekle birlikte "yeni bir erkeklik sosyolojisi"nin ana hatlarını çizen bir kavramlaştırma projesinde yer aldım (Carrigan, Connell ve Lee 1985). Bundan kısa süre sonraysa AIDS'in toplumsal boyutlarını –daha ziyade eşcinsel erkeklerin yaşamlarında– ele alan bir araştırma programına katıldım. Bu beni erkekler arasındaki ilişkilerin şekli hakkında olduğu kadar cinsellik kuramları hakkında da yeniden ve derinden düşünmeye itti (Connell ve Dowsett 1992, Kippax, Connell, Dowsett ve Crawford 1993).

1980'lerin ortalarına geldiğimizde erkeklikler hakkında var olan empirik bilgilerin yetersizliği üzerine kafa yormaya

başlamıştım. Bu nedenle yaşamöyküsü görüşmelerinden yola çıkarak, yaşanan değişimler sırasında erkeklerin cinsiyet pratiklerinin ve bilinçlerinin nasıl işlediğine dair bir çalışma başlattım. Norm Radican'ın ve Pip Martin'in yardımlarıyla yürüttüğüm bu çalışma zaman içinde *Erkeklikler*'in Dördüncü ve Yedinci Bölümü arasında kalan kısmının bel kemiği haline geldi.

Daha geniş bir çerçeveden baktığımızdaysa bu kitap cinsiyeti bir toplumsal yapı olarak ele alan kuramsal çalışmalardan doğdu diyebiliriz. Yıllardır toplumsal cinsiyet ilişkilerinin bütünlüklü bir sosyolojik betimlemesini yapmaya çalışıyordum. Bunu nihayet *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar*'da (1987) gerçekleştirebilmişim. O inceleme, erkekliklerin çokluğu üzerine eğilmenin kaçınılmaz olduğunu ortaya koyarken, beni de erkekler hakkında bilinmeyenleri açığa çıkarmam gerektiği konusunda büyük ölçüde güdülüyordu. Böylece, toplumsal cinsiyete ilişkin bu kuramsal çalışma, işimde ve özellikle de eşim ve ortağım Pam Benton vesilesiyle özel hayatımızda feminizm ile temas halinde olmam sayesinde daha da olgunlaştı. Pam, toplumsal cinsiyet meselelerinin hiçbir zaman sadece üzerinde düşünülecek meseleler olmadıkları, toplumsal eylemlerle birlikte ele alınmalarının şart olduğu yollu görüşüyle zihnimdekileri açıklığa kavuşturdu.

Tüm parçalar işte bu şekilde bir araya geldi. Fakat o sıralarda bu fikirleri kitaplaştırmak konusunda isteksizdim çünkü hâlihazırda büyük ölçüde popüler olmuş bir "erkekler hakkında kitaplar" literatürü vardı. Bu literatür popüler psikoloji, amatör tarih ve sinir bozucu bir mit üretiminin karışımıydı ve ondan düpedüz nefret ediyordum. Gerici, benmerkezci erkeklik kalıpyargıları ihtiyacımız olan son şeydi ve ben de bu literatüre özgü kitapların türemesiyle ortaya çıkan hayali bir "erkek" kimliğini pekiştirmek istemiordum.

Erkekler arasında var olan cinsiyet kalıplarının çeşitliliğini anlatan ve belgeleyen bir kitaba harcanacak emeğe degece-

ğine nihayet ikna olmuşum. Değersiz bir şeyin yerine değerli bir şeyi pekâlâ koyabilirdik. Yazmak kolay değildi. Önsöze 1994 yılının Haziran ayının tarihini atmıştım. Bu tarih Pam'ın kanserle uzun soluklu mücadelesi başladıktan iki ay sonraydı. Kitap üzerinde çalışmaya başladığım günden bu yana ailece üç kez bir ülkeden diğerine taşındık. Bu süre zarfında iki ülkede, üç ayrı üniversitede dersler verdim ve kızımız Kylie bu arada dört farklı okula gitmek zorunda kaldı. Kitabın yazılma sürecini etkileyen tüm bu çalkantılara rağmen kitabın tüm bölümleri arasında tutarlı bir yaklaşım oturtmayı başarabildiğimi düşünüyorum. Elinizdeki kitaba gücünü veren şey belki de budur.

*Erkeklikler'*in ilk baskısı 1995 yılında Avustralya'da, Britanya'da ve ABD'de aynı anda yayımlandı. Geniş çevrelerce incelenip eleştirildi ve düşünce dünyasında gündem yaratıp çalışma alanına katkıda bulunmakta da kesinlikle başarılı oldu. Tanınmış bir Alman eleştirmen çalışmamı cömertçe "erkekliği, çağdaş toplumsal eşitsizliğin kurucu unsurlarından biri olarak ele alan temel bir çalışma ve aynı zamanda son yıllarda sosyal bilimler alanında yayımlanan en önemli kitaplardan biri" diye nitelimişti. 2003 yılında kitabım, Avustralya Sosyoloji Derneği'nin üyeleri tarafından Avustralya sosyoloji literatüründe en etkili on kitaptan biri seçildi. Kitabın diğer dillerde de yayımlanmasına da çok sevindim. İsveççe (1996), İtalyanca (1996), Almanca (1999 ve 2000), İspanyolca (2003) ve Çince (2003) dillerine çevrildi, Japoncaya da ilerleyen günlerde çevrilecek.

*Erkeklikler'*de yapmayı umduğum şeylerden biri, erkeklik çalışmalarının ve erkeklerin toplumsal cinsiyet pratiklerinin özerk bir bilim olamazsa bile kavranabilir bir bilgi alanı olduğunu göstermektir. Erkekliklerin tarihini, bağlamlarını, barındırdıkları kavramsal ikilemleri ve pratik sonuçlarının bir kısmını bu kitapta ortaya koymaya çalıştım. Bu alan elbette kitabın yazıldığı günden bu yana gelişmeye devam etti. Ben de alana katkıda bulunmaya devam ettim. Bunlar arasında küre-

selleşme, bedenlenme, eğitim, sağlık ve değişim üzerine kaleme alıp daha sonraları *The Men and the Boys* (2000) başlıklı kitabımda derlediğim metinler de bulunuyordu. Bu alanda çalışmaya başlayan araştırmacıların sayısının gittikçe artmasıyla birlikte bu bilgi alanı hayli ilginç biçimde gelişti. Şimdi size bu sürecin hikâyesini anlatacağım.

Çalışma Alanının Gelişimi

Uluslararası Çeşitlilik

Erkeklikler'in savı, büyük ölçüde, 1980'lerde ve 1990'ların başında geliştirilen ve birçoğu erkekliklerin belirli çevrelerde nasıl inşa edildiğini ele alan empirik çalışmalara dayanıyordu. Bu çalışmalar işyeri ve okul araştırmalarını (örneğin Cockburn 1983, Heward 1988), cinsellik ve spor kariyeri üzerine yapılmış araştırmaları (örneğin Messner ve Sabo 1990, Connell 1992a) ve değişen erkeklik anlayışlarını tarihsel bir bakışla açıklayan (Phillips 1987) araştırmaları kapsıyordu. Bu çalışmalar erkeğin toplumsal cinsiyet ilişkileri içindeki yerine ilişkin daha ayrıntılı, belirli ve ayrık bir bakış açısı sundular. Böylece o güne dek alana egemen olagelmış soyut "cinsiyet rolü" çerçevesinin ötesine geçmemize izin verdiler.

Bu etnografik milat ilk olarak Avustralya, ABD ve Britanya olmak üzere İngilizce konuşulan ülkelerde yapılan araştırmalarla yaşandı. Orta ve Kuzey Avrupa'da feminist çalışmalar ve eşcinsellik araştırmaları da erkeklerin toplumsal cinsiyet pratikleriyle erkenden ilgilenmeye başlamışlardı. Fakat o bölgede, anket çalışmalarına ağırlık veren ve erkeklerin, devletin toplumsal cinsiyet eşitliği siyasaları çerçevesinde nerede konumlandırıldığı meselesine eğilen daha farklı bir yaklaşım tarzı benimsenmişti (Metz-Géckel ve Müller 1985, Bengtsson ve Frykman 1988, Holter 1989). Yine de bir takım ortak izlekler yok değildi. Her iki araştırmacı grubu da erkekler arasında yaşanan değişimin çağdaş feminizmle ilgisinin ne olduğuna eğiliyor ve şiddeti anlamak ve onunla

mücadele etmek için erkeklik araştırmalarının nasıl kullanılabileceğiyle ilgileniyordu.

Erkeklikler ilk kez yayımlandığı sıralarda erkekler ve erkeklikler üzerine yapılan araştırmalar da uluslararası anlamda gitgide çeşitlilik kazanmaya başlamıştı. Yıllar içinde bu eğilim daha da güçlendi. Alanın dünya çapında ilerleme kaydettiğinin göstergelerinden biri de beylik bireysel monografilerin yanı sıra son birkaç yıl içinde bölge ve ülke odaklı çok sayıda araştırma *külliyatının* ortaya çıkışıdır. Ağırıklı olarak ABD ve Britanya ile ilgili ciltler dolusu çalışmanın halen yayımlanmasının yanı sıra (Kimmel ve Messner 2001, Whitehead ve Barrett 2001 en iyileri arasındadır), şu bölgelerle ilgili çalışmalar da bunlara dâhil edilebilir:

- Japonya (Roberson ve Suzuki 2003)
- Avustralya (Tomsen ve Donaldson 2003)
- Yeni Zelanda (Worth vd. 2002, Law vd. 1999)
- Güney Afrika (Morrell 2001b)
- Latin Amerika (Olivarria ve Moletto 2002, Gutmann 2001)
- İskandinavya (Fronesis 2001, Kvinder Kon & Forskning 1999)
- Orta Doğu (Ghoussoub ve Sinclair-Webb 2000)
- Fransa (Weller-Lang 2000)
- Almanya (Bosse ve King 2000, Widersprüche 1998)
- kalkınmış ülkelerin kırsal bölgeleri (Campbell ve Bell 2000)
- sömürgeleştirme sonrası dünya (Ouzgane ve Coleman 1998)
- Brezilya (Ariha vd. 1998).

Yukarıda sıraladığımız çalışmalar erkeklığın toplumda inşa edilif biçimlerinin etnografik açıdan belgelenmesi konusunda büyük bir çeşitlilik sağladılar. Üstelik küresel farklılık, bütünleşme ve eşiitsizlik konusunda, ilerleyen sayfalarda değineceğim yeni sorunları da görünür hale getirdiler. 2000 yı-

ında, erkekler ve erkeklik üzerine ilk büyük çaplı, çokuluslu araştırma tasarısı olan ve gelecekteki çalışmalar için de son derece önemli bir emsal teşkil eden "CROME" tasarısı Avrupa'da hayata geçirildi (Hearn vd. 2002a, 2002b).

Uygulamalı Araştırma

Değişimin bir diğer önemli kanadı da uygulamalı araştırmaların, siyasa çalışmalarının ve mesleki pratiğin gelişimidir. Erkekliğin inşasına dair yeni bilgiler geniş bir yelpazede yer alan meselelerde devreye sokuluyorlar. Bu bilgilerin son zamanlarda uygulandıkları başlıca çalışma alanları şunlardır:

- *Eğitim.* Bu alanda yapılan çalışmalar okullarda erkekliğin inşasını, ergenlikte kimlik oluşumunu, okul disipliniyle ilgili sorunları, taciz vakalarını ve erkek çocukların yaşadıkları öğrenme güçlüklerini irdeliyorlar (Lingard ve Douglas 1999, Martino ve Pallotta—Chiarolli 2003).
- *Sağlık.* Toplumsal cinsiyetin inşası sağlık, oğlanların ve erkeklerin güvenliği, üreme sağlığı ve cinsel sağlık konularında erkeklerin rolü ile ilgilidir (Schofield vd. 2000, Hurrelmann ve Kolip 2002).
- *Şiddet.* Erkekliğin bilgisi, aile içi cinsel saldırıdan tutun da kurumsal şiddet ve savaşa varısına her türlü erkek şiddetinin önlenmesiyle ilgilidir (Breines vd. 2000, Kaufman 2001, Wöfl 2001).
- *Babalık.* Bu alanda, erkeklerin özellikle birer baba olarak çocuklarla kurdukları ilişkiler, geleneksel erkekliklerin bu konuda barındırdıkları güçlükler ve babalık ile aile ilişkileri konularında yeni yaklaşımların geliştirilmesiyle ilgileniliyor (Olavarria 2001, McKeown vd. 1999, Kindler 2002).
- *Danışmanlık.* Erkekliğin inşasını anlamak hem erkek bireylere hem de erkek gruplarına toplumsal cinsiyet ilişkileri ve toplumsal cinsiyetin muayyenliği gözetile-

rek verilecek danışmanlık ve psikoterapi hizmetinin etkililiği açısından önem taşımaktadır (Kupers 1993, Brandes ve Bullinger 1996).

Düşünsel Uygulamalar

Bazı bilgi alanlarında erkeklığın inşasını kavramak (bazen birden bire) bir başka sorunu ya da kuramı anlamakla bağlantılı görülmüştür. Uluslararası diplomasi ve iktidar ilişkileri bunun iyi bir örneğidir. Bu durum Zalewski ve Parpart'ın *The 'Man' Question in International Relations* (1998) başlıklı çalışmalarında ortaya konmaktadır. Uluslararası ilişkiler pratiğinde ve araştırmalarında, belli başlı tüm liderlerin –diplomatların, bakanların, ordu komutanlarının, kurumsal şirketlerin yöneticilerinin– erkek oldukları baştan varsayılmaktadır. Bu fiili durum, görüş alanımıza artık bir sorun olarak girmiş durumdadır. Uluslararası iktidar siyasetinde neden çoğunlukla erkeklerin yer aldığı ve bu olgunun diplomasi, savaş ve barış adına ne gibi sonuçlar doğurduğu, bugün hararetle şekilde tartışılıyor.

Bir diğer örneğe hem milliyetçiliğin ve ulusal kimliklerinin inşasının hem de emperyalizm kültürünün bir erkeklik boyutu barındırdığının her geçen gün biraz daha ikrar edilmesidir (Gittings 1996). ABD'nin ulusal marşı "Yıldızlarla Bezeli Sancak"ta, Avustralya'nın "Anzak Günü" törenlerinde ve "Zafer Takı"nda kutsanan şey düpedüz erkek kahramanlığıdır; bu da bize uluslaşma süreci ve inşa edilen toplumun yapısı hakkında önemli ipuçları vermektedir.

Tartışmalar ve Zorluklar

Erkeklikler hakkındaki bilgilerimiz son yirmi yıl içinde büyük bir süratle arttı. Bu alanda araştırmacıların yeni yöntemlerle, yeni araştırma konuları üzerinde ve yeni gruplarla çalışarak sağladıkları başarılar kayda değer niteliktedir. Doğaldır ki bu

durum bazı yeni sorunların ortaya çıkmasına, kavramsal ve pratik tartışmaların kızışmasına da neden oluyor.

Erkeklerle ve Erkekliğe Odaklanmak

Erkeklik araştırmalarının her uygulanışı elbette sorunsuz değildir. Odaklanılması gereken noktanın erkekler mi yoksa erkeklik mi olduğu konusunda özellikle iki alanda hararetli tartişmalar yaşanmıştır: aile içi cinsel şiddet ve yoksul ülkelerde ekonomik kalkınma. Her iki meselede merkeze erkeklerin alınmasının, kaynakların kadınlardan, özellikle de dezavantajlı kadınlardan alınarak başka yerlere kaydırılmasına yol açabileceği yönünde bir kaygı var. White (2000), erkeklik literatürünü hedef alan incelikli bir eleştirisinde, yoksul ülkelerde uygulanan “toplumsal cinsiyet ve kalkınma” siyasetlerinin bu tür tehlikeleri barındırdığından bahseder. Erkekler ve onların pratikleri, yardım, eğitim ve gclendirme gibi alanlarda ortaya çıkan toplumsal cinsiyet eşişsizlikleri sorununun birer parçasıdır; bu nedenle çözümün de birer parçası olmalıdırlar. Fakat bugün kadınlara yön verdiği tek alan olan kalkınma gündeminde erkeklerin de yer almasına izin vermek demek geri tepmeye davetiye çıkarmak demektir.

Yöntem Sorunları

1985-1995 yılları arasındaki erkeklik çalışmaları deryasında yıldızı parlayan betimleyici araştırma yöntemleri bugün birçok yeni çalışmada kullanılıyorlar. Bu yöntemler, yukarıda sıraladığım araştırmalara ilişkin toplu eserlerin ve aynı zamanda ergenlik (Olavarria 2001) ve şiddet (rneğin Hearn 1998) hakkında yapılan son monografilerin gösterdiğine göre, hâlâ iş görüyorlar. Fakat bu yöntemler yeni bir anlayış sunmakta artık eskisi kadar tatmin edici değiller. Özel koşulları ve sorunları büyük ölçüde kavramamızı sağlayan ve durmadan büyüyen bir betimleyici araştırmalar kütüphanesine kavuşu-

yoruz ama erkekler ve erkeklikler hakkında genel fikirlerimiz aynı oranda büyümüş görünmüyor.

Yakın zamanlarda yapılan araştırmalar erkekliğin farklı biçimlerini belgelemiş olmakla birlikte bunların nüfusa göre nasıl dağılım gösterdiklerini ortaya koymakta fazla başarılı olamamışlardır. Örneğin etnografya çalışmaları (mesela Poynting vd. 1998), çokkültürlü Batı Sidney gibi bir çevrede erkekliğin inşasında rol oynayan etnik farklılıkların toplumsal çatışmada da önemli bir rol oynadıkları yönünde kuvvetli bulgular ortaya koyuyorlar. Fakat bu tür çalışmalar söz konusu farklılıkları ölçebilecek konumda değiller. Farklı erkekliklerin, etnik topluluklar, bölgeler ya da toplumsal sınıflar gibi çeşitli toplumsal gruplar arasında nasıl dağılım gösterdiğinin bilgisine ihtiyacımız var. Kesit araştırmaları bu bilgiyi bize sağlayabilir. Bu çalışmalardan en etkileyici olanları Almanya'dan gelmekle beraber, aslında bunlar birçok ülkede yapılmışlardır (Zulehner ve Volz 1998). Norveç'te yapılan bir çalışmayı (Holter ve Aarseth 1993) saymazsak bu çalışmalar özleri itibarıyla toplumsal cinsiyet *tutumları* üzerine yapılmış anketlerdir. Bu kitapta açıklamaya çalıştığım üzere, bu çalışmalar erkekliklerin *pratik tertibatları* olarak kavranışıyla henüz bütünleştirilmemişlerdir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet pratikleri modeline dayalı özgün bir nicel araştırmanın yapılması şart görünüyor.

Hegemonyayı Anlamak

1980'lerde alana dâhil edilen ve bu kitapta biçimselleştirilen hegemonik erkeklik kavramı, büyük bir araştırmalar yığınının da rehberlik etti. Gelgelelim bugün birçok cepheden meydan okumalarla karşı karşıya. (Petersen 1998, Demetriou 2001, Jefferson 2002). Bu kavramın genel çerçevesini belirleyen toplumsal cinsiyet kuramında birtakım değışikliklere gidildiği için (Connell 2002) ve artık hem erkekler hem de erkeklikler hakkında daha fazla empirik veriye ulaşılabildiğine göre, hegemonik erkeklik kavramını gözden geçirmenin zamanının

geldiği kanısındayım. Fakat hegemonik erkeklik kavramı ister devre dışı bırakılmak için olsun, ister yeniden inşa edilmek veya onaylanmak için olsun, bugün keskin tartışmaların konusu olmayı sürdürüyor. Erkekler arasında cinsiyete dayalı iktidar ilişkilerini kuramlaştırmaya ve toplumsal cinsiyet düzeninin meşruiyetinin sağlanmasında erkekliklerin ne derece etkili olduklarını anlamaya hâlâ ihtiyacımız var. Erkeklik kuramları, daha geniş kapsamlı cinsiyet kuramlarıyla bağlantı kurabilmek ve şiddetin önlenmesi gibi çözüm bekleyen sorunları denetim altında tutabilmek için gerekli. Bu kitapta da izah ettiğim üzere, işte bu yüzden hegemonik erkeklik kavramının hâlâ gerekli olduğunu düşünüyorum.

Söylemsel Yaklaşımlar

Son zamanlarda erkeklige söylemsel bir yapı muamelesi yapan etkili bir yaklaşım ortaya çıktı. Bu yaklaşım Foucaultcu postyapısalcılıktan, postmodernizmden ve söylemsel psikolojiden ilham alıyor (Petersen 1998, Wetherell ve Edley 1999). Söylemsel çalışmalar erkeklerin belirli bir erkeklik kalıbına ilelebet bağlı kalmadıklarını, bunun yerine kültürlerin erkek davranışı dağarcığı içinden duruma ve şartlara göre belirli birtakım tercihler yaptıklarını öne sürüyorlar (Wetherell ve Edlay 1999).

Bu anlayışı yansıtan en iyi çalışmalardan birinde Collier (1998), kriminolojide bir süredir var olan “erkeklige dönüş” eğilimini, erkekligin toplumsal inşacı açıklanışından hareketle sorguluyor. Biyolojik cinsiyet ile toplumsal cinsiyet arasında yapılan ikili ayırımın da tıpkı diğer ikililer –örneğin erkek/kadın, heteroseksüel/homoseksüel– gibi erkeklik araştırmalarına nüfuz ettiğini ve bu durumun ortadan kaldırılması gerektiği görüşünü savunuyor.

Erkeklik söylemleriyle ilgili araştırmalar hâlihazırda dikate değer deneysel çalışmalar da üretiyorlar; *Feminism and Psychology*'nin (2001) yeni sayısında derlenen psikolojik araştırmaları bunun örnekleri arasında sayabiliriz. Başka bir örnek

ise erkekliğin temsillerindeki *eksikliklere* dair ilginç saptamalarda bulunan Buchbinder'in (1998) yaptığı ince kültürel çözümlemedir.

Yine de söylemsel yaklaşımların belirgin birtakım sınırları var. Örneğin bu yaklaşımlar Segal'in (1997) erkeklik tarzlarında meydana gelen değişikliklerde hayati rol oynadığını ileri sürdüğü ekonomik eşitsizlik ve devlet meseleleriyle ilgili herhangi bir ipucu vermezler. Erkeklik rolünün bir erkeklikler dağarcığından taktik icabı seçildiği fikrinin, toplumsal cinsiyet kimliklerinin insanın ömrü boyunca nasıl geliştiğini inceleyen, psikanalizden etkilenmiş çalışmalarla uzlaştırılması epey zordur (örneğin Chodorow 1994). İşte bu yüzden doğrudan doğruya pratik sorunlarla bağlantılı kuramsal bir çıkmaza girilmiştir. Bu çıkmaz, erkeklerin işlediği suçları ele alan gelişimsel/psikanalitik yaklaşımlar (Hayslett-McCall & Bernard 2002) ile söylemsel yaklaşımlar arasındaki çarpıcı farklılıklarda görülebilir. Keza bu çıkmaz, erkeklik kuramlarından herhangi birini yoksulluk, devlet iktidarı ve küresel çatışmalar gibi meselelerle ilişkilendirmekte çekilen güçlükte de kendini göstermektedir ki El Kaide'nin palazlandığı ve Irak'ın ABD tarafından işgal edildiği şu dönemde erkekliğin çağdaş şiddet olaylarındaki rolü aslında gün gibi ortadadır.

Yeni Yönelimler

Pease (2000), erkeklik çalışmalarının toplumsal değişim hakkında yapılan daha genel çözümlemelerle bütünlenmesi gerektiğini savunmaktadır ve bu bağlamda özellikle post-modernlik kuramlarını vurgulamaktadır. Ben metalaşma, neoliberalizm ve piyasa toplumu hakkındaki analizleri de vurguladım. *Erkeklikler*'de, çalışma alanının tümüne yayılan tanıklıkları bir araya getirmeye çalıştım. Bugün bunu yapmak güç olsa da denemek bile önemlidir. Erkekliğe ilişkin yeni kavramsal tartışmalarda, toplumsal cinsiyet ayrımı hakkında yapılan nicel araştırmalardan nadiren söz ediliyor. Yine de "cinsiyet ayrımı" çalışmalarıyla ilgili meta analizler, herhangi

bir söylemsel ya da psikanalitik modelle tam olarak açıklanamayan toplumsal cinsiyet ayrımlarının (Connell 2002, 3. bölüm), belirli durumlara özgü olarak üretildiklerine dikkat çekiyorlar.

Erkekliklerin durumlara ve şartlara özgü olmaları meselesiyle yakından ilgilenmek gerekiyor. Söylemsel psikolojinin bu konuda başvurulacak doğru adres olduğu kanısındayım. Kriminoloji alanında yapılan belli başlı araştırmalar da erkeklikler üzerine yapılan durum analizlerinin gücünü ortaya koyuyor. Tomsen'in (1997) alkol etkisinde uygulanan şiddet hakkında yaptığı araştırma bu bakımdan ibret vericidir. Kanumca –aşağıda da göreceğimiz üzere– Gutmann ve Morrell'in çalışmaları gibi bilinçli tarihsel araştırmalar üzerine geliştirilecek durumsal bir yaklaşım, erkeklik hakkındaki söylemsel yaklaşımlar ile yapısal yaklaşımları uzlaştırmanın yolunu bize açabilir.

Erkekler ve erkeklikler ile ilgili nasıl araştırma yapılabilceği konusunda kafa yorarken, bu alana diğer alanlardan yalıtılmış bir alan gibi yaklaşmamalıyız. Nitekim bu meseleler sosyal bilimlerdeki diğer sorunlar için de stratejik öneme sahipler. Örneğin erkeklerin şiddete daha meyilli oluşları, erkeklerin devlet otoritesinde ve kurumsal şirketlerin yönetiminde ezici hâkimiyetlerini de kapsayan toplumsal cinsiyete dayalı iktidarın sadece bir yüzüdür. Bu iktidara bugün özellikle feminizm tarafından ve toplumsal cinsiyet eşitliği tedbirleriyle meydan okunuyor. Buna karşılık eril otorite, “geri tepme” siyasetiyle savunuluyor ve askeri çatışmalar aracılığıyla belki de yeniden tesis ediliyor. Bu sırada genel olarak toplumsal otorite biçimleri de bir piyasa toplumuna doğru gidiş ve bu gidişe eşlik eden iktisadi yeniden yapılanmanın yarattığı toplumsal kargaşalarla beraber değişerek yeni duruma uyarlanıyorlar. Yeni oluşan erkeklilerin ve şiddet meselesinin mercek altına alınması “yeni zamanlarda” iktidar konusunda var olan belli başlı sorunlara ışık tutabilmeli.

Küresel Boyut

Artık dünyanın birçok bölgesinde ve ülkesinde erkeklik üzerine çalışmalarımız var. Gelgelelim küresel boyutta bir erkeklik algısına ulaşmak için sadece bunları bir araya getirmemiz yetmez. Erkeklikleri küresel ölçekte anlamak istiyorsak onların birer parçası oldukları küresel ilişkileri de kavramalıyız.

Erkeklik üzerine son zamanlarda yapılan empirik araştırmaların en kuvvetli yönü yerele odaklanmaları ve birçok ayrıntıyı içermeleriydi. Bizi “cinsiyet rolü” çalışmalarının ötesine taşıyan da işte bu yaklaşım değişikliği oldu. Gelgelelim gittikçe küreselleşen dünyada yerel algıların saptanması artık yeterli değildir. Büyük ölçekli toplumsal süreçler –küresel piyasa ilişkileri, göç olgusu ve etnik veya kültürel çatışma–toplumsal cinsiyet meselelerinin genel olarak anlaşılmasında gittikçe daha fazla önem kazanıyorlar (Marchland ve Runyan 2000).

Bu bakımdan Gutmann ve Morrell'in çalışmaları, ilerlenmesi gereken istikameti işaret etmektedir. Gutmann'ın (1996, 2002) erkeklerin yaşamların betimleyen ve New Mexico şehrinin kenar mahallelerinde yer alan bir işçi sınıfı yerleşiminde erkekliklerin nasıl şekillendiklerini ortaya koyan çalışması, elimizdeki erkeklik etnografyalarının en iyileri arasındadır. Fakat Guttmann'ın çalışmasının önemi, bu işçi topluluğunun ve bu erkeklerin, onların hayatlarını şekillendiren ve iyi kötü bir şekilde tepki verdikleri daha geniş kapsamlı iktisadi ve toplumsal süreçlerle kurdukları ilişkiler ile bu analizini birleştirmesinden ileri gelmektedir.

Morrell'in (2001a) Güney Afrika'daki Natal'da beyaz erkek çocukların gittikleri okullarda yürütülen erkekleştirme siyasetini ayrıntılı biçimde yeniden kurduğu çalışması da iyi bir etnografik toplumsal tarih çalışması örneğidir. Fakat bu çalışmada bundan daha fazlası saklıdır: Morrell erkekliğin belli bir biçimde inşasını, jeopolitik fetih ve sömürgeleştirme süreci ve dünya ekonomisinde varılan belirli bir aşamanın getirdiği iktisadi zorunluluklarla ilişkilendirir.

Bu yaklaşımı genelleştirebilmek için toplumsal cinsiyetin küreselleşme sürecini anlamak gerekiyor. Çoğu küreselleşme kuramı toplumsal cinsiyet hakkında ya çok az şey söyler ya da hiçbir şey söylemez. Neyse ki Sklair'in (1995) geliştirdiği "ulusaşırı pratikler" kavramı bu soruna nasıl yaklaşmamız gerektiği konusunda bize bir ipucu vermektedir. Smith'in (1998) uluslararası siyaset açısından ileri sürdüğü gibi, çözüm, dikkatimizi bireysel düzeydeki toplumsal cinsiyet farklılıklarından "toplumsal olarak inşa edilmiş cinsiyet ilişkileri kalıpları"na kaydırmaktır. Devletler ve kurumsal şirketler gibi büyük kurumların cinsiyetçi olduklarını ve uluslararası ilişkilerin, uluslararası ticaretin ve küresel piyasaların doğaları gereği birer toplumsal cinsiyet siyaseti alanı olduklarını bir kez kabul edersek, toplumsal cinsiyet düzenine sahip bir dünyanın varlığını da ikrar edebiliriz (Connell 2002).

Toplumsal cinsiyetli dünya düzeni, dünyanın dört bir yanında kurumların cinsiyet rejimleri ile yerel toplumların cinsiyet düzenlerini birbirine bağlayan bir ilişkiler yapısı olarak tanımlanabilir. Bu cinsiyet düzeni daha büyük bir gerçeklik olan küresel toplumun sadece bir vechesidir. Bugünkü "küreselleşme" tartışmaları –özellikle de zengin ülkelerin basın yayın organlarında– dünyayı önüne katan bir fetih dalgası gibi resmediliyor. Yeni teknolojiler sayesinde bu değişim dalgası, hepsi eşit koşullarda birbiriyle rekabet eden engin serbest küresel pazarlar, dünya müzikleri, küresel reklamlar ve dünya haberleri üretiyor. Oysa gerçekte küresel ekonomi büyük ölçüde eşitsizdir ve onun iktisadi ve kültürel homojenleştirme düzeyi de çoğunlukla abartılmaktadır (Hirst ve Thompson 1996, Bauman 1998).

Küresel toplumu üreten tarihsel süreçler en başından beri toplumsal cinsiyetliydi. *Erkeklikler*'in Sekizinci Bölümünde tartışacağımız bu sav bugüne kadar çok sayıda araştırmayla da desteklenmiştir. İmparatorluk fetihleri, yeni sömürgecilik ve günümüzün iktidar ilişkilerinin düzeni, ticaret ve iletişim, çok farklı toplumların birbirleriyle temas kurmalarını sağladı.

Bu toplumların toplumsal cinsiyet düzenleri de bu sayede birbirleriyle temasa geçti. Bu temasların sonucunda ortaya çıkan yeni cinsiyet sistemleri yine yerel kalıplar olmakla birlikte bir yandan küresel toplumu yaratan kuvvetlerin izlerini de taşı-maktadırlar.

Bunun çarpıcı bir örneğini Morrell'in (2001b) günümüzde Güney Afrika'da yaşayan erkeklerin durumunu mercek altına alan analizinde görmemiz mümkün. Sömürgelelere özgü ırk ilişkilerini kalıcı hale getirmek üzere kalkışılan kanlı ve başarısızlığa uğramış bir girişim olan *Apartheid*'dan çıkış süreci olağandışı bir toplum manzarası yarattı. Küresel toplum ve küresel ekonomi ile yeniden bütünleşme, yükselen işsizlik oranları, süregiden şiddet olayları ve artan HIV/AIDS salgınları nedeniyle farklı etnik gruplar içinde rakip ataerklere tesis etmeye yönelik birtakım girişimlerin var olduğunu görüyoruz. Bu girişimler, erkekliğin modernleştirilme gündemiyle, Güney Afrika feminizmiyle ve ANC hükümetinin "insan hakları" söylemiyle çatışıyorlar. Yine de toplumsal cinsiyet ayrımlarına yapılan vurguyu hafifletmeyi amaçlayan bir "Afrika felsefesi" teşvik edilerek ve yerli toplulukların geleneklerinde temel bulan siyasalar aracılığıyla bu görüşlerden bazılarını meydan okunuyor.

Nüfus hareketleri, sömürgeciliğin ve sömürgecilik sonrası küreselleşmenin etkisi altındaki kültürlerin birbirleriyle etkileşimi, erkekliğin inşası ile ırksal ve etnik hiyerarşilerin inşasını ilişkilendirdi. Nitekim etnik ve ırksal çatışmalar son yıllarda dünyanın birçok yerinde önemli ölçüde artmış görünüyor. Klein'ın (2000) İsrail, Tillner'in (2000) ise Avusturya örneği üzerinden savundukları üzere bu durum tahakküme ve şiddete meyilli erkekliklerin üretilmesi için bulunmaz bir ortam yaratmaktadır. Avustralya'daki Lübnanlı bir göçmen topluluğuna mensup genç erkeklerle görüşen Poynting, Noble ve Tabar (1998), bu grupta çelişkili bir toplumsal cinsiyet bilinci ve ırkçılık karşısında klişelere sığınan stratejik bir yaklaşım ile karşılaşmışlardır. İngiliz toplumundan gelen ırkçı aşağılama-

lar bir namus meselesi olarak görülmektedir fakat Lübnanlı erkek çocukları için bu, özellikle kadınların madunluğunu ifade eder nitelikte bir erkek namusudur.

Bununla beraber toplumsal cinsiyete dayalı bir dünya düzeninin inşası, var olan toplumsal cinsiyet düzenlerinin etkileşiminden daha fazlasını içermektedir. Tek tek ülkelerin ve bölgelerin yanı sıra yeni toplumsal cinsiyet ilişkileri alanlarının oluşturulmasını da kapsamaktadır. Bunlardan en önemlileri şunlar gibi görünüyor: (1) İşgücü konusunda ağır bir cinsiyet ayrımcılığı uygulayan uluslararası ve çokuluslu şirketler ile son derece erilleşmiş bir yöneticilik kültürü (Wajcman 1999). (2) Diploması kurumlarını ve BM temsilciliklerini kapsayan uluslararası devlet yapıları. Bu yapılar son derece cinsiyetçidirler, genellikle erkekler tarafından yönetilirler ve çokuluslu kurumsal şirketlere kıyasla daha fazla kültürel karmaşıklığa sahiptirler (Gierycz 1999). (3) İşgücü konusunda ağır bir cinsiyet ayrımcılığı uygulayan ve eğlence, reklamcılık ve haber alma alanında toplumsal cinsiyetli içerikleri etkili biçimde dolaşıma sokan uluslararası medya. Yeni medya, kadınların metalaştırılmasına eşlerin ve cinsel partnerlerin uluslararası ticaretini yaparak katkıda bulunmaktadır (Cunneen ve Stubbs 2000). (4) Küresel piyasaların sermaye, ticari ürünler, hizmetler ve işgücü alanlarında yerel ekonomilere erişimi her geçen gün biraz daha artmaktadır. Büyük ölçüde toplumsal cinsiyetli yapılanmışlardır (örneğin Chang ve Ling 2000) ve bugün göç yolları üzerindeki sıkı sınır denetimleri saymazsak çok gevşek biçimde denetlenmektedirler.

İşte bugün böyle bir bağlam içinde erkeklerin yaşamları, erkekliklerin inşası ve icrası üzerine düşünmek zorundayız. Burada yanıtlanması gereken can alıcı soru, bu küresel alanlarda hangi erkeklik kalıbının egemen olduğudur.

Sovyet komünizminin çöküşü, sömürgecilik sonrası sosyalizmin gerileyişi ve Avrupa ile Kuzey Amerika'da yeni sağın yükselişiyle birlikte dünya siyaseti de sermayenin gereksinimleri ve küresel piyasaların oluşumu etrafında daha fazla

örgütlenmeye başladı. Açıkçası neoliberal piyasanın toplumsal cinsiyet hakkında söyleyecek pek az sözü vardır. Fakat neoliberalizmin egemen olduğu dünya hâlâ cinsiyetçi bir dünyadır ve bizatihi neoliberalizmin de örtük bir cinsiyet siyaseti vardır. Ekonominin kuralsızlaşması stratejik iktidarın belirli erkek gruplarının (şirket yöneticilerinin ve girişimcilerin) ellerinde toplanmasına neden olmaktadır. Bu grupların, “ulusaşırı iş dünyası erkeklığı” diye nitelediğim ve çağdaş küresel ekonomide görünür hale gelen bir egemen erkeklik kalıbının taşıyıcıları olduklarını öne sürdüm (Connell 1998).

İş dünyasının erkeklikleri üzerine hâlihazırda yapılmış çalışmalar bize birbiriyle çelişen göstergeler sunuyorlar. Donaldson'ın (2003), zenginlerin yaşamöykülerinden hareketle “egemenin erkeklığı” üzerine yaptığı eşsiz çalışması duygusal soyutlanma olgusuna dikkat çekiyor. Donaldson büyüme sürecinde oğlanlarda kasıtlı bir katılmanın izini sürüyor; kitlelere karşı toplumsal bir mesafe duygusunun yanı sıra hak ve üstünlük duygusuyla iç içe geçmiş, maddi bolluk içinde sürdürülen bir yaşamı belgeliyor. Hooper'ın (2000) neoliberalizme yakın çizgide yer alan İngiliz iş dünyası dergisi *The Economist*'te 1990'larda kullanılan erkek dili ve imgelemi üzerine yaptığı çalışma da eski tip ataerkil iş dünyası erkeklığında belirgin bir kırılmanın gerçekleştiğini ortaya koymaktadır. *The Economist* küresel olanı, teknokratik ve yeni çizgide imgelerle ilişkilendirip işbirlikçi, takım çalışmasına dayalı bir şirket yönetimi anlayışının önemini vurgulamaktadır.

Gee, Hull ve Lankhear'ın (1996) işletme ders kitapları üzerine yaptıkları çalışma, daha bireyci bir tablo ortaya koyuyor. “Hızlı kapitalizm”de yönetici, kurumuna karşı bağlılığı bile çok sınırlı olan biri tarafından temsil edilir. Onun mesleki dünyası, sınırlı bir teknik akılcılık, keskin hatlarla derecelendirilmiş ödül hiyerarşileri, ani kariyer değişiklikleri ve kurumlar arası geçişlerle tanımlanmaktadır. Wajcman'ın (1999) araştırması ise bunun yerine geleneksel burjuva erkeklığıne yakın, uzun çalışma saatleriyle ıralanan, eşlerin hâkimiyetindeki ev hayatına hem

bağlılık duymakla hem de onu tekelleştirmekle yaftalanan, daha istikrarlı bir şirket yöneticileri dünyasının varlığına dikkat çekiyor.

Bir meslekleşimle beraber Avustralyalı yöneticilerin yaşamöyküleri üzerine yaptığımız ufak çaplı bir çalışmada, “ulusaşırı iş dünyası erkekliği” felsefesini keşfettik (Connell ve Wood 2004). Onların dünyası erkeklerin egemen olduğu bir dünyadır ve fakat güçlü bir değişim bilincine de sahiptir. Yoğun ve stresli bir çalışma süreci, yöneticiler arasında güçlü bir bağlantılar ağı yaratır ve onları birbirlerini denetim altında tutmaya ve toplumsal cinsiyet konusunda muhafazakâr davranmaya mecbur bırakır. Servetleri ve kaygıları söz konusu olduğunda şirket yöneticileri yaşamlarından bir tasarımı gibi söz etmeye meyilli olmaktadır ve mali durumlarının yanı sıra bedenlerini ve duygularını da özbilinçle “yönetmektedirler”. İktisadi küreselleşme onların güvensizliklerini arttırmış ve eski çalışma tarzlarını değiştirmiştir. Yönetici erkekliği hâlâ temelde iktidarla ilgilidir fakat eski burjuva erkekliğinden ayrıldıkları noktalar hemen görülebilir: Farklılıklara karşı hoşgörülüdürler, dünyadaki ve toplumsal cinsiyet düzeni içindeki yerlerinin ne olduğuna dair giderek artan bir belirsizlik algısına sahiptirler.

Küreselleşme meselesi erkekler üzerine yapılan çalışmaların odağı haline gelmeye kısa süre önce başladı (Pease ve Pringle 2001). Bugün uluslararası alanlarda erkekliğin oluşumu üzerine sadece bir avuç çalışma var. Yine de bu bile araştırmalarda çok önemli bir sınıra gelindiğini gösteriyor; özellikle de küresel çatışma ve şiddete ışık tutabilmesi açısından. Bu sorulara Sonsözde geri döneceğim.

Sonuç

Bu kitapta ayrıntılı bir haritasını çizmeye çalıştığım araştırma, kuram ve pratik tartışma alanı, zaman içinde gelişmeye devam etti. *Erkeklikler*'in sunduğu düşünsel çerçevenin, bu gelişime katkı sağlamak noktasında kendi değerini ortaya koyduğu ve kitabın empirik bölümlerinin, sonraki çalışmalara refe-

rans noktası sağladığı görülüyor. Bilime sağlanan her katkı gibi bu da geçici ve kusurlu, tartışmaya ve geliştirilmeye açıktır. Kitabın hem bir düşünceler bütünü hem de deneysel bir bilgi kaynağı olarak değerini koruyacağını düşünüyorum. Bu nedenle bu ikinci İngilizce baskıyı okurlara sunmaktan mutluluk duyuyorum.